

לקוטי שיחות
PROJECT
LIKKUTEI
SICHOS

טור ליקוט

הרב מנחם מענדל רייצס

חלק טו | נח | שיחה א

שאלה ידועה: מה עושה מי שנזקק לטהרה ואינו יכול ללכת למקוה? (לאחרונה נחשפו רבים למצב זה לנוכח גזירת ה'בידוד', והלוואי שהדברים לא יהיו אקוטאליים עוד).

מעניין הדבר, שיש הנוהגים במצב זה להסתייע במושג ה'שליחות' – מי שלא יכול ללכת למקוה בעצמו, ממנה 'שליח' שיטבול בעבורו. ועד כדי כך, שמסופר על צדיק אחד שלעת זקנתו היה לו 'שליח' שטבל מידי יום בשבילו והיה מקבל על כך משכורת קבועה.

[בהקשר זה מספרים על חסיד אחד שלא חש בטוב ובא רבו לבקרו. כשהתאונן החולה על כך שבשל מצבו אינו יכול לטבול, נענה הצדיק ואמר: אל דאגה, אני בעצמי יטבול בשבילך ולזכותך! שמע זאת חסיד אחר, קינא בחבירו על הזכות הגדולה שזכה לה, ו'התחלה' גם הוא... הגיע הצדיק לבקר את ה'חולה', והלה סיפר על החסרון שהוא חש בהעדר הטבילה, כשהוא מצפה להצעה הנדיבה; אך לאכזבתו הצדיק לא ענה לו אלא הסתובב אל ה'גבאי' שליווהו באומרו: אנא, הוסף מחר וטבול טבילה אחת בשביל ידידנו...]

*

בחב"ד לא שמעתי מעולם על 'פתרון' מסוג זה, ובאמת ההגיון הפשוט נותן שטבילה במקוה היא מסוג הדברים שלא תועיל להם 'שליחות' אלא האדם צריך לעשות בגופו שלו; כשם שאדם רעב לא יקבל תועלת בזה שחבירו יאכל במקומו, ואדם עייף לא יתעורר אם מישהו אחר יישן עבורו (ונהרא ונהרא ופשטיה, ואכ"מ).

ובענין זה של "מצוות שבגופו" שבהם אין אפשרות להסתייע ב'שליח', עוסקת השיחה השבועית בלקוטי שיחות חלק טו שיחה א' לפרשת נח. הנידון הוא המצוה שנצטווה נח (ו, יד): "עֲשֵׂה לָךְ תַּבַּת עֲצֵי גֹפֶר קָנִים תַּעֲשֶׂה אֶת הַתֵּבָה וְקָפַרְתָּ אֹתָהּ מִבֵּית וּמִחוּץ בְּכֹפֶר" – האם נח היה מחוייב לעשות את התיבה בגופו, או שהיה יכול להסתייע באחרים?

ובכן, בענין זה מובאות בשיחה כמה אפשרויות (על פי דברי הגאון הרוגצ'ובי ב'צפנת פענח' על הפסוק), ונציג אותם – בקיצור - מן הקל אל הכבד:

אפשרות אחת היא, שמלכתחילה לא חלה על נח מצוה לבנות תיבה, אלא שהוא נצטווה לדאוג לכך שתהיה לו תיבה. לפי הבנה זו, המלים "עֲשֵׂה לָךְ תֵּבָה" לא חייבו את נח להיות פועל בנין ואפילו לא להיות קבלן מפקח, ועקרונית היה יכול לרכוש תיבה ישנה שכבר בנויה ומוכנה מזמן; העיקר שתהיה תיבה ברשותו.

ובאמת כך היא המשמעות הכללית של הסיפור, שהמטרה בתיבה היתה פשוט להציל את נח ומשפחתו ממי המבול, ולכן העיקר היה שתהיה לו תיבה מוכנה ותו לא.

אפשרות שניה מדייקת מהלשון "עֲשֵׂה לָךְ" שנח נצטווה לפעול ולעשות עכשיו, ולכן לא יכול היה להשתמש בדבר קיים אלא נדרש ליצור תיבה חדשה. ומכל מקום, לא הוכרח נח לעשות זאת בידיו ממש, והיה יכול למנות שליח לכך, כי "שלוחו של אדם כמותו", כך שכאשר השליח יוצר תיבה – נחשב הדבר בדיוק כאילו נח הוא שעשה זאת.

[ואמנם, אנו יודעים שההלכה מגבילה את דין ה'שליחות' ליהודי בלבד – והרי נח, במחילת כבודו, לא היה יהודי; אך מסתבר שהגבלת דין ה'שליחות' ליהודים בלבד התחילה רק לאחר מתן תורה, ואילו קודם לכן – כאשר עדיין לא היו 'יהודים' בעולם - יכולים היו כולם להשתמש בדין ה'שליחות' (ויש פוסקים שלדעתם גם כיום יכול גוי להיות 'שליח' עבור חבירו הגוי)].

אפשרות שלישית מפרשת את הציווי "עֲשֵׂה לָךְ" כהדגשה מיוחדת שעשיית התיבה צריכה להיות על ידי נח בעצמו ממש, וכך מפרש האברבנאל: "שנח בעצמו יעשה התיבה ולא יצוה לעשותה לאחרים"; אם כי עדיין אפשר להבין שהיתה זו דרישה להשתתפות עצמית של נח בעשיית התיבה (שלא ישתמש מעשייה ויטיל הכל על אחרים) – ולא היה פגם בכך שהוא יגייס פועלים לעזרתו. וכך באמת מוצאים אנו ברש"י על הש"ס (סוכה נב, ב) שנח לא בנה את התיבה לבד, אלא בסיוע של בנו שם.

*

עיקר החידוש של השיחה הוא באפשרות הרביעית, שלפיה "עֲשֵׂה לָךְ" פירושו כפשוטו – שנח נדרש לעשות בעצמו את התיבה כ'מצוה שבגופו'; וכשם שיהודי מצווה בהנחת תפילין פרטנית, על ראשו ועל זרועו ממש – כך נח נצטווה לעשות את התיבה בגופו, כי המצוה היתה 'שלו' בלבד ולא של אף אחד אחר.

וכך משמע מלשון רש"י בפירושו על הפסוק, "הטְרִיחוּ בבנין זה": הקב"ה צווה את נח לטרוח ולעמול בעצמו על בנין התיבה (ואמנם בפירוש רש"י על הש"ס נאמר – כנ"ל – ששם בן נח סייע לאביו, אך בכמה מקומות מוצאים אנו שאין התאמה בין פירוש רש"י על הש"ס לבין פירוש רש"י על התורה, כי רש"י על התורה נצמד יותר ל'פשוטו של מקרא').

ולפי זה מתבאר היטב גם המשך דברי רש"י, שנח היה עוסק בבנין התיבה "מאה ועשרים שנה" (!) – נח היה פועל חרוץ וזריז, והזמן הממושך הוא תוצאה טבעית של העובדה שנח נדרש לעשות הכל בכחות עצמו, מתחילה ועד סוף, ללא טריקים וללא שטיקים...